دیاردەی فرەزاری و فرەزمانی..
فەرەیدوون سامان*

زمانەکان کە پایەی سەرەکی میراتی مرۆڤایەتین، نوێنەرایەتی ناسنامەی مرۆڤەکان دەکەن و ئامرازێکی پێویستن بۆ دامەزراندنی پەیوەندی نێوان مرۆڤ و کۆمەڵگەکەیان، زمانناسان پێیانوایە زمان بنەمای بیرکردنەوە و دەربڕینی جەوهەری مرۆڤە، زمان وەک ئامرازێک بۆ دەرخستنی جیهانبینی خۆیان دەزانن و دواجار پێیانوایە کە گوزارشت لە ئاوەزی ئاڵۆز و ناسنامەی مرۆڤەکان دەکەن، لە ڕاستیشدا زمان یەکێکە لەو توانایانەی کە جۆری مرۆڤ لە بوونەوەرەکانی دیکە جیا دەکاتەوە و پەیوەندی بە تایبەتمەندییەکانی وەک زانین و ژیری و کۆمەڵایەتی و ناسنامەی کولتووری مرۆڤەوە هەیە. مرۆڤ بە کەڵک وەرگرتن لە سیستەمێکی کۆد کە پێی دەوترێت "زمان"، چەمکە خوازراوەکانی خۆی دەگوازێتەوە بۆ کەسانی دیکە، پەیوەندی لەگەڵ کەسانی دیکەدا دەکات و بە ئاسانی باسی ڕووداو و خەون و ئارەزوو و هەستەکانی دەکات (ئۆرتێگا، ٢٠٠٩: ١).

بە بەکارهێنانی زمان دەخوێننەوە و دەنووسن؛ زانست بەدەست دەهێنن و دەیگوازنەوە بۆ کەسانی دیکە، بۆیە کاتێک منداڵ لەدایک دەبێت هەوڵی پەیوەندی کردن لەگەڵ دەوروبەریدا دەدات، سەرەتاش بە پشتبەستن بە ژینگەی ژیانی فێری زمانێک دەبێت، کە زمانی دایک یان زگماکی خۆیەتی، ڕەنگە لە تەمەنی منداڵییدا یان لە تەمەنی گەورەییدا بەهۆی هەلومەرج و پێداویستییە کۆمەڵایەتییەکانەوە، زمانێکی دیکە فێربێت، لێرەدا دیاردەی "دوو زمانی یان فرە زمانی" بەم شێوەیە ڕوودەدات.

بۆ پێناسەکردنی فرەزمانی، لە یەکەم نیگادا، بە ئاسانی دەردەکەوێت، کاتێک هەوڵ دەدەین بگەینە پێناسەیەکی هەمەلایەنە و بەلایەن کە هەموو ڕەهەند و ئاستەکانی لەخۆ بگرێت و سنوورەکانی دیار بکات، تێدەگەین کە ئەمە ئاسان نییە و کێشەی تایبەتی خۆی هەیە.

لە دنیای ئەمڕۆدا فرەزمانی دیاردەیەکی باوە و لە زۆرێک لە ناوچەکانی جیهاندا بەرچاو دەکەوێت، و بەشێک بووە لە ژیانی ڕۆژانەی ئاخێوەران لە زۆرێک لە کولتوور و کۆمەڵگە و ناوچەکاندا، فرەزمانەکان ئەو کەسانەن کە توانای پەیوەندی کردنیان هەیە بە دوو زمان یان پتر، لەم بابەتەدا هەوڵ دەدرێت پەیوەندی نێوان فرەزمانی مرۆڤ و لێهاتوویی مەعریفی، لەوانەش ژیری و تێگەیشتن و داهێنان

ڕوون بکرێتەوە، بە ئەم مەبەستەش لێکۆڵینەوە و پێداچوونەوەی ئەو توێژینەوەیە دەکرێت، کە لەم بوارەدا ئەنجام دەدرێن.

لەسەر بنەمای ئەنجامەکانی ئەم توێژینەوانە، وەڵامی ئەو پرسیارە دەدرێتەوە: "ئایا فرەزمانی کارامەییەکانی وەک زیری، تێگەیشتن و داهێنان زیاد دەکات؟"

فرەزمانی دیاردەیەکە کە هەرچەندە مێژوویەکی دوور و درێژی هەیە، بەڵام ڕەوتی گەشەسەندنی لە سەدەی ڕابردوودا وای کردووە ئەم دیاردەیە ببێتە یەکێک لە ئاڵنگارییە سەرەکییەکانی سیاسەتی پەروەردەیی وڵاتان، زۆر کەس لە جیهاندا دوو زمانن یان فرەزمانن، جگە لە فێربوونی زمانی زگماکی خۆیان، ناچارن زمانی فەرمی وڵاتەکەیان یان زمانێکی نێودەوڵەتی فێربن، پرسی جیهانگیری پێویستیی ئەم دیاردەیەی زیاتر کردووە، ئەوەندە زۆرجار خۆیان بە پێویستی فێربوونی زمانی زیاتر دەزانن بە ئەوەی بتوانن لە پەیوەندی و خوێندن و بازرگانی و ژیانێکی باشتردا سەرکەوتوو بن.

پێناسەکانی فرەزمانی کە دراون لە چڕی و لاوازی و ئاستی دوو زمانیدا جیاوازن و پێیان دەوترێت "جیاواز". بۆ نموونە بە پێی فەرهەنگی وێبستەر (1961) کەسی دوو زمانە کەسێکە کە بتوانێت بە دوو زمان بەشێوەیەکی ڕەوان قسە بکات، وەک ئاخێوەرێکی ڕەسەن، بە پێی ئەم پێناسەیە دوو زمانی یەکسانە بە توانای قسەکردن بە دوو زمان بە شێوەیەکی ڕەوان و تەواو.

پەیوەندی نێوان توانا مەعریفییەکان و دوو زمانی بە نموونە یەکێک بووە لە بابەتە سەرنجڕاکێش و مشتومڕاوییەکانی دوو زمانی و بیروباوەڕی پسپۆڕان و تەنانەت ئەنجامەکانی لێکۆڵینەوە لەم بوارەدا جیاوازن.

با بگەڕێینەوە سەر ئەسڵی مەبەست، زۆرجار لێرەو لەوێ هەندێک کەس لە دڵڕەشی و کینەوە یان لە نەزانینی خۆیانەوە دەپرسن: بۆچی هەندێک خەڵکی ناوچە کوردییەکان بە زەحمەت لە زاری یەکتر تێدەگەن؟ هەندێکی تریش ئەم جیاوازییە دەکەنە بەو بیانوو بە گومان خستنە سەر نەبوونی زمانێکی یەکگرتووی کوردی و هەروەها نەبوونی یەکێتی نەتەوەییمان، جا بە مەبەستی نکۆڵیکردن لە بوونی نەتەوەی کورد، بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە زمان یەکێکە لە پایە هەرە گرنگەکانی نەتەوە و نەتەوەسازی، گەر نکۆڵی لە بوونی ئەو زمانە بکەن، بەو هۆیەوە نکۆڵی لە بوونی نەتەوەش دەکەن! ئەم جۆرە خەڵکە دەڵێن: کورد بە زۆر زمانان قسە دەکەن، نەک تەنها یەک زمان! بانگەشەی ئەوەش دەکەن کە یەک زمانی کوردی نییە، تا یەکیان بخات! بە دڵنیایی ئەمە بەڵگەی بێ ئاگایی ئەوانە لە زمانی کوردیدا، بەڵگەیەک بە ئەوەی کە جیاوازی لە نێوان زمان و زارێکدا ناکەن!

وەڵامەکەی ئەوەیە: ئەگەر هەندێک کەس لە ناوچە جیاوازەکانی کوردستان بە زەحمەت لە وشەو زاراوەی یەکتری تێبگەن، با بڵێین وەک خەڵکی هەولێر و ئامەد هەورامان بۆ نموونە، یان لە نێوان کوردێکی لەکستان و کوردێکی ناوچەی سلێمانی و دەوروبەری، یان هەر ناوچەیەکی دیکە، ئەوا ئەمە شتێکی زۆر سروشتییە و بە هیچ شێوەیەک بەو مانایە نییە کە کورد بە زمانێکی جیاواز قسە بکات و یەک زمانی هاوبەشیان نییە، ئەم دیاردەیە لای ئاخێوەرانی وڵاتێکی گەورە و پێشکەوتووی وەک ئەلمانیا و بەریتانیاش هەیە، هەندێک لە ناسیۆنالیستە توندڕەوەکانی تورک و عەرەب و فارس بانگەشەی بۆ دەکەن. بەڵام لەبەر ئەوەی زمان□کی کوردی زمانێکی بەهێزە و دەوڵەمەندە بە وشەسازی، زۆر سروشتییە مرۆڤی کورد هەموو ئەو وشەسازییەی زمانی کوردی نەزانێت، کە لە هەموو ناوچە بەرفراوانەکانی کوردستان لە باشوور و باکوور، لە ڕۆژهەلات و ڕۆژاواو تەنانەت لە ناوچە کوردنشینەکانی خۆراسان و مازەندەران تا دەگات بە کوردانی قافقاس و ئەوانی تردا قسەی پێدەکرێت.

سەرەڕای ئەوەی کە کورد تا ئێستا دەوڵەتی سەربەخۆی نییە، لێرەدا هێزی زمانی کوردی بەدەر دەکەوێت و خۆشبەختانە خاوەنی زەخیرەیەکی مەزنی فەرهەنگی وشە و زاراوەکانە، کوردی زمانێکی دەوڵەمەندە بە زار و شێوەزار و وشەسازی و ئەم بڕە زۆرە وشەسازییە بەسەر هەموو ناوچەکانی کوردستاندا بەشکراوە، کە دەکاتە نزیکەی ملیۆنێک وشە و ئەمانەش ئەو وشانەن کە تەنێ لە زارەکانی کورمانجی ژوورو و ژێری وەرگیراون و ئەو زارە زۆرانەی دیکەی کوردی وەک لەک و ل□و□ و هەورامی تێدا نییە. ئەمە فاکتەرێکی زۆر گرنگە بۆ پاراستنی زمانی کوردی و هەموو شێوەزارەکانی و وشەکانی لە ونبوون و لەناوچوون، سەرەڕای ئەو شەڕە سەختانەی دەسەڵاتە داگیرکەرەکان، لە دژی زمانی کوردی و نەیانهێشتووە تاکی کورد فێری خوێندنەوە و نووسین بێت، بەڵام هێشتا زمانەکەی بەهێزترە لە زۆرێک لە زمانەکان کە لە ناوچەکە و جیهاندا هەن.

ک□م□گ□ی کوردستان بە حوکمە گۆڕانکارییە دیمۆگرافی و مێژووییەکانی، کە تێکەڵەیەکە لە نەتەوەکانی غەیرەکوردی وەک عەرەب و تورک و فارس و ئەرمەن و کلدان و ئاشووری، زمان و کەلتووری ئەم نەتەوانە کەم و زۆر کاریگەریان بەسەر یەکترەوە هەبووە، چۆن بە ناهەق جوگرافیای کوردستانی گەورە بەسەر دەوڵەت نەتەوەکانیان دابەشکراوە، بۆیە بە دەگمەن نەبێت تاکێکی کورد نابینین، جگە لە زمانی دایکی کە زمانی کوردییە، لە وڵاتەکەی خۆیدا زمانی دووەم یان سێیەمی نەزانێت، هەر بۆ نموونە کوردەکانی ڕۆژاوا و باشووری کوردستان زۆرینەیان زمانی دووەم کە زمانی عەرەبی و زمانی فەرمی

دەوڵەتی سووریا و عیراقە دەیزانن، لە باکووری کوردستانیش هەروایە، بە دەگمەن نەبێت کوردێک نابینیت زمانی تورکی نەزانێت، تەنانەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بەتایبەت لە ناوچەی موکریاندا زۆرینەیان وێڕای زمانی فەرمی دەوڵەت کە فارسییە، هاوکات بەحوکمی هاوشارییان لەگەڵ تورکە ئازەرییەکاندا زۆرینەیان زمانی تورکیش دەزانن.
لەو ساڵانەی دواییش لە هەرێمی کوردستاندا بە حوکمی هەبوونی خویندنگە ئەهلی و تایبەتەکان تا ڕادەیەک زمانی ئینگلیزیشی هاتەسەر، نەوەیەک درووست بووە بەتایبەت نەوەی دوای ساڵی ۲۰۰۳ زۆرینەیان ئینگلیزیزان و ئاخێوەرن.

*سەرنووسەری گۆڤاری زمان و زار.

لەبری پرۆلیتاریا، دەڵێن مێگەل!.. جەمال کۆش

ساڵی خەونە موژدەبەخشەکان! ساڵی بەهێزبوونەوەی کۆمۆنیستەکان!

سلاڤۆی ژیژەک کتێبێکی بەناوی “ساڵی خەونە ترسناکەکان” هەیە، وەرگێڕی کارامەی بواری هزر و فەلسەفە، ئەرسەلان ئەفراسیاو بە کوردی وەریگێڕاوە. بەکارهێنانی ئەم دەستە واژەیە وەک میتافۆرێکی ئاوەژوو، تەنها بۆ چڕکردنەوەی مەبەست بووە بە دەرکەوتنەوەی شەبەنگێکی سور. کتێبەکە پتر لەدەیەیەکە نوسراوە، ساڵی بەهێزبوونی ڕاستی پۆپۆلیستی توندڕەو، پوکانەوەی عەقلانیەت و جەنگ.
کیژان ئیسپە هانگیزی، مامۆستای زانکۆی زوریخ لە نوێترین چاوپێکەوتنی لەگەڵ ڕۆژنامەی دەر بوند (بەڵێ، بەڕاستی ئەمە لە سەردەمی لەدایکبونی نەزمێکی نوێی جیهانیدا دەژین کە بەرەیەکی خراپەکار لەئۆتۆکراتەکان شەڕیان لە دژی کۆمەڵگای ئازاد و دیموکراسیەکەی ئەمە ڕاگەیاندووە. ئەمە لە نێو ئاڵوگۆڕێکی ئابوری و هەیکەلەی دەزگاکانی ڕاگەیاندن گیرمان خواردووە، ڕێگای دەرچوون زۆر مەترسیدارە)۱.
سیاسەت و ئایدیۆلۆژیای ڕەوتێکی بە هەژمون و هەیبەتی بۆرژوازی،

پاراستنی کەمایەتییە نەتەوەیی و ڕەگەزییەکان، ڕێزگرتنی کلتورەکان و مافی گروپەکان و دایەلۆگی نێوان ئاینەکان و بەرگری لە کۆمەڵەی پۆلکە زۆرینەکان و پەراوێزخراوەکان و فێمێنیستی جێندەری و مافەکانی پەنابەران و کرێکارانی کۆچکردوو،…پاشەکشەی لەبەرامبەر کۆنسەرڤەتیفە ڕاستڕەوەکان و ئیسلامفۆبیا و بزووتنەوە نیو-فاشیستەکاندا کردووە. ئەم دەورانە بە کۆتایی ڤۆکیزم و پۆلیتێکەڵ کۆڕێکتنەس دەناسرێت، بەڵام بۆ ئەمانە پەیدا بوون؟

لەڕاستیدا، خۆی ئەم پرسە یەکجار ئاڵۆزە لە کۆمەڵگای ئەمڕۆی سەرمایەدا و لە نێو دەورانی سیستەمەکەدایە. ڕێکخستنەوەی بازاڕی کار و سەرمایە و جیۆپۆلیتیکی نوێ لە ئاستی جیهاندا، بەتایبەت پێشکەوتنە تەکنەلۆژییەکان لەبواری دجیتاڵ و زیرەکی دەستکردا، شەڕی غەززە و ئۆکرانیا ، …هتد.

بەڵام ئەوەی تایبەتییەکی بنچینەیی تر لەم جێگۆڕکێیە، هەر ئەو ڕەوتەی بەرژوازی بوو، کە کۆمەنیزمی چینی کرێکاری وەک کوشندەترین دەرد و بەڵا لە کۆمەڵگا ڕاو دەنا. هەر لە بەنگلادیش و ئەندەنوسیاوە بگرە تا ئەمەریکای لاتین و تا ئەفگانستان و پاکستان و ئێران، بە کودەتای ڕاستەوخۆ و دامەزراندنی حکومەتە پرۆکسیسەکان، یان بەهێزکردنی تاوانبارترین بزووتنەوە سیاسییە مافیاییەکان ، یان هەردوکیان وەک ئێستای عێراق. هیچ بوارێک و هیچ شوێنێک نەما، بۆنی کۆمەنیزمی لێهاتبا و هەر چەند بچوکیش بێت، هەر چەند ڕەمزییش بێت، دەبوا هاوتا بکرێت بە نازیزم و فاشیزم و توندتر هەوڵی لە نێوبردنی بدەن. تەنانەت لە بێلایەنترین زانکۆشدا. دیقەتتان دا، کارزان عەزیز لە کۆتایی نۆڤەمبەری ئەمساڵ، لە لاپەڕەی فەیسبوکی خۆی، نوسینێکی بەناوی “ئایدیولۆژیای بەعسیزم چییە؟” بڵاوکردەوە، لەوێدا لە یەکێک لە زانکۆکانی بەریتانیا لە کۆرسی ماستەرەکەیدا کە تایبەت بوو بە نازیزم، مامۆستاکەی ناچاریکردووە و لە دەرەوەی ئارەزووی خۆی کۆمەنیزم لە تەنیشتی فاشیزم و نازیزمدا دەبوو بەکاربهێنێت. یەڤال نوح هەراری درەوشاوەترین ئەستێرەی بیرمەندی لیبراڵی ئەمڕۆیە. تەنها کتێبی “نوکسەس” کە لە (٢٠٢٤) بڵاوبوەوە، (٤٥) ملیۆن دانەی لێفرۆشراوە و بۆ سەر (٦٥) زمان وەرگێڕدراوە. وەرگێڕانە کوردییەکەی، بەڕێز شاهۆ عوسمان لە ئەڵمانیەوەیە، ، لە لاپەڕەی (٢٧)دا، پەرەگرافێک لە مانفێستی کۆمەنیست دەهێنێتەوە (مێژووی هەموو کۆمەڵگایەک تا ئێستا مێژووی ململانێی چینایەتییە، ئازاد و کۆیلە، ئەشراف و عەوام…). دواتر دەنوسێت، ئەم لێکدانەوە دووانەییە بۆ مێژوو، هەموو کارلێکێکی مرۆیی وەک ململانێی دەسەڵات لەنێوان ستەمکار و ستەملێکراو دەبینێت، کەواتە بە هەر وتەیەک نابێت بپرسین (چی دەوترێت؟ ئایا

ڕاستە؟)، بەڵکو دەبێت بپرسین (کێ ئەم□ د□□□□ت؟ ئەمە خزمەتی ئیمتیازاتی کێ دەکات؟).
ی□قال هەراری کاتێک ئەم تێزە بەناوی "زانیاری" دەهێنێتەوە، کە لە لاپەڕەکانی پێشوویدا زۆر گێڕانەوەی هەڵبەستراوی زانیاری ناڕاستی دۆزیوەتەوە. هەمان نیەتی هەیە کاتێک لە دیدگای مارکس بۆ خەباتی چیانەیەتی دەکۆڵێتەوە. کتێبێکی تر کە لە لیستی پێشنیارکراوی (٢٠) باشترین کتێبی پایزەی دەوری ڕۆژنامەی (ئین زیت زیت) بوو، نوسەرەکەی (ئوڤا وتستۆک)ە، بەناوی (کارل مارکس لە جەزائیر، ژیان و دواین گەشتی شۆڕشگێڕێک)، بەزمانی ئەڵمانی، کتێبەکە بەنیازی ژیاننامەی مارکس لە (٢٧-٤-١٨٨٢)، یانزە مانگ پێش کۆچی دوایی، وە تایبەتی تر ئەو دە هەفتەیەی مارکس لە جەزائیر بوو، بەڵام بەشێوەیەک بۆ تەواوی ژیانی دەگەڕێتەوە و لەوێوە وێنەیەکی شێواو لە بۆچوونە بونیادییەکانی مارکس دەدات. (بۆ ئەمە ڕوون نییە، ئایا مارکس بڕوای بە تێزە بنەڕەتیی□کەی خۆی ه□ بوو، چەقی هەڵوسێنەری مێژوو، ململانێێ نیوان چینەکانە، کە ئەمە ئایا دەتوانرێت بەڕاستی و
قەناعەتهێنەر بێت و ئەزمون بکرێت و بەداتا بسەلمێنرێت، یان ئەم تێزە لەچاوی مارکسدا تەنها لێکدانەوەیەکی تایبەتی (سۆبێیەکتی) بووە لە سەردەمە مێژووییەکان)، چەند دێری دواتر دەنوسێت: "مێژوو پرۆسەیەکی گەورەی ئاڵۆزە کە لە ژمارەیەکی بێسنوری ڕەوتە کۆمەڵایەتیەکان، تاکیەکان، ژینگەییەکان، کلتورییەکان و فاکتۆرەکانی تر کاریگەرییان هەیە، ئەم فاکتۆرانە کە بە بەردەوامی دەگۆڕێن و کاریگەرییان لەسەر یەک هەیە و بۆیە ناتوانین تەنها بۆ یاسا ئابورییەکان بگەڕێێنەوە ، لاپەڕە١١٠)٢. یەکجار زۆرن بەهەموو زمانێک و لە تەواوی جیهان، دژایەتی مارکسیەت و تێۆری خەباتی چینایەتی.
ساڵی (٢٠٢٦) و ساڵانی داهاتوو، موژدە بەخشن، بۆ یەکەمجارە لە مێژوی سویسرا، گەورەترین خۆپیشاندانی کرێکاران و کارمەندانی کانتۆنی فات دەستیان بەمانگرتن و خۆپیشاندان کردووە. گەورەترین خۆپیشاندان لەدژی ڕاسیستەکان لە ئەڵمانیا، گەورەترین خۆپیشاندانی جەماوەری لە بەریتانیا بۆ کێشەی فەلەستین. ب□زووتنەوە کۆمۆنستییەکان لەسەراسەری ئەوروپا و ئەمەریکا و کەنەدا بەهەنگاوی گەورە بەرەو حزبیەت و بەرەو هەڵسوراوە کرێکارییەکان دەڕۆن.
شۆڕش بە چ مانایەک دێت؟
بۆرژوازی لە کوردستان، لە لاوازترین کاتەکانی خۆیدا، غافڵ نەدەبوو لە سەرکوتکردن و تیرۆر و ڕێگری لە چالاکی ڕاستەوخۆی کۆمۆنیستەکان.

هێڕش بە سەر بارەگاکانی (ڕێکخراوی ڕەوتی کۆمۆنیست) لە ساڵانی (١٩٩١ و ١٩٩٢) لە هەولێر و هەڵەبجە و ڕانیە و دهۆک و ئاکرێ، هێرش بە سەر شوراکان. وە دواتر کرۆنۆلۆژی خوێناوی درێژەی کێشا بە تیرۆری نەزیرعومەر (١٩٩٣)، شاپور و قابیل (١٩٩٨) و کوشتاری بە کۆمەڵی ناو شاری سلێمانی لە (١٤)ی تەمووزی (٢٠٠٠)دا.

ڕۆشنبیران، بەتایبەت گروپی ڕێهەندییەکان، زمانیان بەخشی بەدەمی سەرکردەکانی شاخ کەتازە بەربوونە تاڵانی شار. لیبراڵیەتێکی بە بەهایان بە کورد دامەزراند و شوناسێکی فەردیان دا بەناوی تاکی کورد. خۆ کرێکار لە کوردستان نییە، ئیدی مارکس و کۆمۆنیزم بۆ دەبێت لێرە هەبن، بە ئەوەی ئەم تەوەرە دابهێنن، دەبوا مارکس و بیروباوەڕە مارکسییەکان، لە فکر و ڕۆشنبیری کۆمەڵگا دەربکەن. بەڵێ لە زۆر چاوپێکەوتن و ڕاڤە و کتێبەکانیاندا، چەمکەکانی بەعسیزم و فاشیزم و سۆشیالیزم و تەنانەت مارکسیسزم و کۆمۆنیزمش، وەک یەک ئایدیۆلۆژیا تاوانبارکراون و بەنەفرەتکراون. فاکتەرێکی گرنگی دواکەوتویی فەرهەنگی و تەشەنەسەندی سەلەفیەت و داعشیەت و نیولیبراڵیزم. دورخستنەوەی بەتایبەت لاوان بوو لە مارکسیەت.

کەسانێک هەن و ڕەنگە بەخۆشیان بڵێن کۆمۆنیست:—

لەبری گەڕانەوە بە مارکس، دەگەڕێنەوە بە نیتچە؟ لەبری لێکدانەوەی مادیانە، میتافیزیکیانە دەڕواننە گەردون.

لەبری پرۆلیتاریا، دەڵێن، مەگەل!

ڕاپەڕین و هەڵسانە جەماوەرییەکان نابینن، دەڵێن کێلەی فکری!

لەبری خەباتی کۆمۆنستی، لە نێو پرۆسەی هەڵبژاردنەوە، ڕیکلام بە کاندیدی کۆتای مەسیحی، لەسەر لیستی حزبی شیوعی کوردستان دەکەن؟

لەبری لێکدانەوەی ماتریالیزمی مێژوویی بە ئاژاوە و کێشەکانی نێوان ئینسانەکان لەسەر شوناسە جیاوازە کلتورییەکان، دەن ئینسانەکان بەپێی لۆجیکی فیدرالیەتی سیاسی پەرلەمانی سەرژمێرییان دەکەن ولەڕادیکالترین شێوەیدا دیدگای کارل پۆپەرییەکان بە کۆمەڵگای کراوە، لەبری خەباتی هاوبەشی چینایەتی.

لە نێو کارەساتێکی سروشتیدا، لەبری قوڵبارانکردنی دەسەڵاتداران و ڕاونانیان بەهوتافی تاوانبار و بکوژ، ناچارکردنیان بەدەستکێشانەوە، وەک ئەوەی لە ڤالانسیای ئیسپانیادا بوو. کۆمۆنیستەکان دەبێت لە ڕێکخراوە خێرخوازییەکاندا لەنزیک خەڵکەوە بن!

شۆڕشی کۆمۆنیستی، قۆناخبەندی نییە، زەمینەسازییە. پراتیکی کۆمۆنیستی ڕێژەی لەسەدای نییە. شۆڕشە بە ئازادی هێزی کار لە سیستەمی چەوسانەوە. “کاڵای ئەبستراکت” نییە، تیۆرییەکی گشتی ئەنتەرناسیۆنالیستییە و کۆمۆنیستەکان ئەم تیۆرییە لە خەباتی

چینایەتی نێوکۆمەڵگادا زیندوانە لە وڵاتەکان و لە کێشەکانیاندا بەرەو پێشەوە دەبەن. وردە بۆرژوازی، هیچ کاتێکی گونجاو نادۆزنەوە بۆ ئەم خەباتە و بۆرژوازیش بەتەواوی لەدژایەتی وەستاوەتەوە.

٢٠-١٢ی — ٢٠٢٥

kijan Espahangizi .der Bund 15.Dezember.2025-1

(2-Uwe Wittstock , Karl Marx in Algier page(109-110

جیاوازی جولەکە و ئیسرائیل چییە؟.. شورش عزیز سورمە

زۆربەی هاوڵاتیانی ئیسرائیل (نزیکەی ٨٠%) جوولەکەن، بەڵام هەموو جولەکەکان ئیسرائیلی نین، چونکە نزیکەی نیوەی لە ئەمریکا، فەرەنسا، بەریتانیا، ئەڵمانیا و ئەرجەنتین نیشتەجێن. هاوڵاتیبوون و ئایینی مێژوویی-ئاینی دوو شتی زۆر جیاوازن.
ڕەنگە زۆرجار وشەی "جوولەکەکان" و "ئیسرائیلییەکان" و هەروەها "ئیسرائیل" و "دەوڵەتی جولەکەکان"تان بیستبێت. لە کاتێکدا ئەمانە هەموویان وشە و پێناسەن کە ڕەنگە مانای هاوشێوەیان هەبێت، بەڵام بە تەواوی سەریەک ناکەون و گرنگە لە جیاوازییەکان تێبگەین. ئەمەش یارمەتیت دەدات هەم باشتر لەو هەواڵانە تێبگەیت کە لە هەواڵە تەلەفزیۆنییەکان دەیخوێنیتەوە و دەیبیستیت و هەم بە هۆشیارییەکی زیاترەوە مێژوو بخوێنیتەوە، بەتایبەتی سەدەی بیستەم.
جولەکەکان کێن؟
ڕەنگە پرسیارت کردبێت کە جولەکەکان کێن: گروپێکی ئایینی، پاڵەوانەکانی کتێبی پیرۆز، یان قوربانیانی هۆلۆکۆست؟ لە واقیعدا ئەم وشەیە کەسانێک کۆدەکاتەوە کە مێژوو و کولتوور و ئایینێکی زۆر کۆنیان هاوبەشە. کەمێک وەک ئەوە وایە بڵێین ئەوان بەشێکن لە هەمان "خێزان" کە ماوەیەکی زۆر درێژە بوونی هەیە. ئەوان نەتەوە نین و ڕەگەز نین (وەک ئەوەی لە کاتی ئەو گۆشەگیریانەی کە لە جەنگی جیهانی دووەمدا ڕوویانداوە بە شێوەیەکی نادادپەروەرانە بانگەشەی بۆ دەکرا). گرنگ نییە لە کوێی جیهاندا دەژین (دەتوانن لە ئیتاڵیا، ئەمریکا، فەرەنسا، یان هەر شوێنێکی تر بن)، ئەگەر

جولەکە بن، ئەوا ئەم ڕەگ و ڕیشە هاوبەشانەیان هەیە. بۆیە دەتوانرێت وەک گروپێکی ئیتنۆئایینی پێناسە بکرێت، کە سەرچاوەکەیان دەگەڕێتەوە بۆ گەلی ئیسرائیل لە کۆندا.

سەرچاوەی ناوی "جوولەکەکان" نادیارە، و لە ڕێگەی ئەدەبیاتی هەلینیستییەوە هاتە ناو بەکارهێنانی باو بۆ دیاریکردنی ئەو کۆمەڵە هۆزە لە ڕۆژهەڵاتی نزیک کۆن کە لە هەزارەی دووەمی پێش زایین لە فەلەستین دەرکەوتن. دەستەواژەی "جوولەکە" بە درێژایی مێژوو بەکارهاتووە بۆ ناسینەوەی ئەو کەسانەی کە ئایینی جولەکە پەیڕەو دەکەن، بەمەش لە شوێنکەوتووانی ئایینەکانی دیکە جیا دەکرێنەوە. بەڵام ڕاستییەکە ئەوەیە کە جولەکەیەکی زۆر ئایینی هەیە کە هەموو ڕێساکانی ئایینەکەیان پەیڕەو دەکەن، هەندێکی تریش کەمترن بەڵام هەشتا هەست بە بەشێک لەم کولتوور و مێژووە دەکەن.

ئیسرائیلییەکان کێن؟

ئیسرائیلییەکان دانیشتووانی دەوڵەتی ئیسرائیلن کە لە ساڵی ١٩٤٨ دوای جەنگی جیهانی دووەم دامەزراوە. گروپە ئیتنۆ-ئایینییە جیاوازەکان لەناو خاکی ئیسرائیلدا پێکەوە دەژین: جولەکەکان، کە نزیکەی 80%ی دانیشتووان پێکدەهێنن، بەڵام عەرەبیش (کە موسڵمانن یان مەسیحین)، دروز و ئەوانی دیکەش هەن.

جیاوازی نێوان جولەکە و ئیسرائیلییەکان

ئەمڕۆ، بە سادەیتر، دەتوانیت "ئیسرائیلی" بەکاربهێنیت بۆ پێناسەکردنی هاوڵاتییەکی دەوڵەتی ئیسرائیلی مۆدێرن، لەکاتێکدا "جوولەکە" زاراوەیەکە کە واتایەکی ئایینی و کولتووری هەیە و خەڵک لە هەموو جیهانەوە یەکدەخات. مرۆڤ دەتوانێت جولەکە بێت بەبێ ئەوەی ئیسرائیل بێت و بە پێچەوانەشەوە؛ لە ڕاستیدا نزیکەی ٢٠%ی دانیشتوانی ئیسرائیل جولەکە نین. لە سەرانسەری جیهاندا کەمێک زیاتر لە ١٥ ملیۆن جولەکە هەن: ٧ ملیۆنیان لە ئیسرائیل و ٦.٤ ملیۆنیان لە ئەمریکای باکوور (بە پلەی یەکەم نیویۆرک، نیوارک و جێرسی سیتی). ٢ ملیۆنەکەی دیکە بە شێوەیەکی سەرەکی لە فەڕەنسا، بەریتانیا، ئەڵمانیا و ئەرجەنتین (بەتایبەت لە پایتەختەکانی پاریس، بوینس ئایرەس و لەندەن) چڕبوونەتەوە.

هەموو جولەکەکان لە ئیسرائیل ناژین. زۆرێک لە جولەکەکان لە وڵاتانی دیکەی جیهان دەژین.

هەموو ئیسرائیلییەکان جولەکە نین. هەروەها ئەو کەسانەی کە بە ئازادی ئیعتیراف بە ئایینەکانی دیکە دەکەن لە ئیسرائیل دەژین.

زۆرێک لە جولەکەکان بڕیاریان داوە لە ئیسرائیل بژین، چونکە شوێنێکی تایبەتە بە ئەوان، پەیوەستە بە مێژوو و ئایینەکەیانەوە –

ڤەنزویلا و ئیمپراتۆریەتە ناجێگیرەکەی ترامپ. ئاسۆ کەمال

ڕفاندنی مادۆرۆ یەکێکی تر لەو سۆپرایزانە بوو کە ترامپ دنیای ئەمڕۆی پێ ڕاچڵەکاند تا بزانن سیستمی نوێی ترامپ بۆ جیهان چییە؟!
ئەم دنیایەی ئێستا بۆ بورژوازی ئەمریکا کۆن بووە و چیتر ئەمریکا بەپێی ئەو پێوەرانەی وەک “سەروەری وڵاتان و ڕێککەوتنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان”، ناتوانێ سەروەری جیهان بێت. “ماگا و مەزن کردنەوەی ئەمریکا” سیستمێکی نوێی پێویستە کە هەموو جیهان و یاساکانی و ژیانی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی بەدەوری خۆری سەروەری دەوڵەتی سەرمایەداری ئەمریکا دا بسوڕێتەوە.

گەمژەییە ئەگەر کەسێک دوای ئەم دوو ساڵەی تاقیکردنەوەکانی ئەم سیستمە نوێیەی ترامپ بکەوێتە تەڵەی ئەوەی لابردنی “دیکتاتۆری فەنزویلا” و “مەلاکانی ئێران” و “ئەسەد” و “حەماس” و “حزب اللە” و “حەشدی شەعبی” زەمینە بۆ خەبات و شۆڕشی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش و سۆشیالیستەکان خۆش دەکا.

دەوڵەتی ئەمریکای ترامپ لە پێشبڕکێی ئابوری و سیاسی لەگەڵ چین و ڕوسیادا پێویستی بە دروستکردنی مۆدیلی دیکتاتۆرەکانی وەک خۆیەتی، لە چەشنی ناتانیاهۆ و شەرع و بن سەلمان و ڕەزا شا و نیولیبراڵەکانی ئەمریکای لاتین (حافێر میلی ئەرجەنتین، جۆزێ کاستی چیلی، نایب بوکیلی سلقادۆر و بۆسۆنارۆی بەرازیل) و ڕاستڕەوەکانی ئەوروپا. ئەمە پێداویستییەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکایە لە شەڕ و پێشبڕکێی داگیرکاری بازاڕی جیهانی و ناوچەکانی دەسەڵاتدا کە کەڵەکەی سەرمایە پێویستییەتی. هاتنە خوارەوەی توانای ئابوری ئەمریکا و گەشەی چین، بورژوازی ئەمریکای خستۆتە بەردەم مۆتەکەی ڕوخانی ئیمپراتۆریەتەکەی و ترامپ وەک سەرکردەی جەنگی هێزی سەربازی ئەمریکای کردۆتە سەرەکی ترین ئامڕازێک بۆ بەرگرتن بەم چارەنوسی شکستە چاوەڕوانکراوە لە مەیدانی شەڕی ئابوریدا.

خستنە ژێر ڕکێفی فەنزویلا و نەوتەکەی هەنگاوێکن بۆ جێبەجێکردنی بۆ پلانی “ترمپ کۆرۆلاری” کە دەیەوێت هەموو کیشوەری ئەمریکا، “ڕۆژائاوای هەمسفێر” ، بخاتە ژێر کۆنترۆڵی ئابوری و سیاسی و سەربازی دەوڵەتی ئەمریکاوە. هەر بۆیە گێچەڵی داهاتوو مەکسیکە و ئەگەر ئەم دوو وڵاتە، فەنزویلا و مەکسیک، تەسلیم ببن ئەوا باقی وڵاتانی ئەمریکای لاتین دەکرێنە ئامانج. بەم شێوەیە ئەم ستراتیژەی ئەمریکا بۆ ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئاسیا و جیهان نائارامیەکی درێژخایەنی هەڵگرتوە.

ئەمڕۆ پێویستە گۆڕانکاری بکرێت لە ڕوبوڕوبونەوەی ئەم هەژمونیە میلیستاریستی و سیاسیەی ئەمریکادا. دەرسێکی گرنگ لەم ڕوداوانە بۆ ناڕەزایەتی هەموو خەلکی ئەو ولاتانەی دەکەونە بەردەم ئەم هەڕەشە و شەڕانەی ئەمریکا، بەتایبەت لە ئەمریکای ناوەڕاست و لاتیندا، ئەوەیە کە خەڵکی کرێکار و زەحمەتکیش چیتر ناتوانن لە سایەی دەولەتی دیکتاتۆریە سەربازیەکاندا، وەک مادۆرۆدا، بپارێزرێن و چیتر بزوتنەوەی دژی ئیمپریالیستی ئەمریکای لاتین ناتوانێ پشت بە دەوڵەتانی سەرکوتگەر و کۆنەپەرستی وەک ئێران و ڕوسیا ببەستێ بۆ ڕوبەڕوبونەوەی مەترسیەکانی هێڕشی حکومەتی ترەمپ، چونکە ئەم دەوڵەتانە خۆیان بەشێکن لە بەربەریەتی جیهانی سەرمایەداری ئەمڕۆ، هەربۆیە ستراتیژی شۆڕشگێڕانەی ئەم بزوتنەوە جەماوەریانە دەبێ ڕوبکاتە پەیداکردنی هاوئاهەنگی و هاوپشتی لەگەڵ سەرجەم بزوتنەوە دژی کاپیتالیستیەکانی جیهاندا، کە نمونەکانی لە بەرەی دژی شەڕی غەزە و فەنزویلا و ئۆکرانیاو دژی سیاسەتە ئابوریەکانی بانکی نێودەوڵەتی و جی حەوت و خۆپیشاندانەکاندا دەبینینەوە.

خەڵکی ئەمریکای لاتین لە نیوسەدەی ڕابردوودا پیشەنگی بزوتنەوەی دژی ئیمپریالیستی ئەمریکا بوون. شکست پێهێنانی ئیمپراتۆریەتە مۆلەقەکەی ترامپ و نەخشەکانی “کۆرۆلاری” لەسەر دەستی ئەم بزوتنەوەیە دەتوانێ بەدی بێت ، کاتێک هەم لە ئاستی وڵاتانی ئەمریکای لاتیندا یەکگرتوو بێت و هەم وەک غەزە پشتیوانی جیهانی لێ بکرێت. ئەمە ئەو هێزە چینایەتیەیە کە چارێکی نیە جگە لە چونە شەڕی بەربەریەتی سەرمایە لە هەموو شوینێک و ل□ ئاستی هەردوو نیوە و هەمسفێری ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات.

ئایا {گرۆنلاند}یش ماددەی هۆشبەر بەرهەم دێنێت؟.. گۆران هەڵ□ بجەیی

دەمێک دەسەڵا تێک سەرقاڵی ئەنجامدانی کارێکی نا یاسایی، نا شەرعی، نا ئینسانی دەبێتت، کەدەشێت لەشێوەی ڕووخاندنی حکومەتێک، ڕفاندنی بەرپرسێکی باڵا، تەرۆرکردنی کەسایەتیەکی سیاسی، دروستکردنی پشێوی لە وڵاتێکی نەیاردا بێت، لەوکاتەدا ئەو دەسەڵاتە پێویستی بە بەها نە، پاساو، هۆکاردەبێت بۆ بەجێگەیاندنی پلانەکەی ،جا دەشێت ئەم پاساوە لەکاتی جێبەجێکردندا یاخود پاش ئەنجامدانی بخرێتەڕوو.
دیارە بەها نە هێنانەوە بۆ ئەو جۆرە کارانە ئاسانە ،چونکە گەر دەسەڵاتێک هێندە بەتوانا بێت کارێکی وا مەترسیدار ئەنجامبدات کەواتە هۆنینەوەی پاساویش ئاسانە.

دەستگیرکردنی سەرۆکی فەنزویلا {مادۆرۆ}.
پاساوی ترامپ بۆدەستگیرکردنی مادۆرۆ گوایە بەهۆی ناردنی مادەی هۆشبەرەوەیە لە فەنزویلاوە بۆ ئەمریکا ،لەگەڵ هەندێک وردەتۆمەتی دیکە. ئەوەەی کەمێک شارەزایی لەدونیای سیاسەتدا هەبێت و لە {لۆژیکی هێز}ی ئەمەریکا تێبگات کە وەک زلهێزێکی جیهانی بۆ گ□یشتن بە ئامانجەکانی پەیڕەوی دەکات ،تێدەگات کە پاساوەکان زۆر دوورن لە واقیعەوە.
سەیر لەوەدایە بێ ئەوەی ترامپ هەست بەخۆی بکات هەر خودی خۆی بەدرۆخستەوە ،دەمێک گووتی کۆمپانیا نەوتیەکانمان ئامادلن بۆ کارکردن لە فەنزویلا ،کەواتە مەسەلەکە پەیوەندی بە مادەی هۆشبەرەوە نیە چونکە ترامپ باش دەزانێت سەرچاوەی هەناردەکردنی مادەی هۆشبەر چ وڵاتێکەو چ جۆرە باندێکی لەپشتە .
بەڵکو مەسەلەکە نەوتی ڤەنزوێلایە کە دەرکەوتووە خاوەنی[۳۰۳] ملیارد بەرمیلە کە بەیەکەم یەدەک هەژماردەکرێت لەجیهاندا.
هەر پەیوەست بەم باسەوە مۆدۆرۆ بەرلەدەستگیرکردنی گووتی ئەمەریکا چاوی بڕیوەتە نەوتەکەمان کە بەشی سەدساڵ دەکات.
گەر ترامپ هێندە جددیە بۆبەگژاچوونی سەرچاوەکانی مادەی هۆشبەر کە وەک خۆی گووتی ساڵانە [۳۰۰] هەزار گەنجی ئەمریکی دەکووژێت، بۆچی [خوان ئۆرلاندۆ] سەرۆکی پێشوی هندۆراسی ئازادکرد کە بەتۆمەتی تێوەگلان بەبازرگانی کۆکاینەوە ساڵی [۲۰۲۲] لە لایەن حکومەتی هندۆراسەوە بەهەمان تۆمەت ڕادەستی ئەمەریکا کرا؟کەواتە ئەو

بەهانە یا پاساوەی مادەرەی لەسەر فڕێنراوە هیچ بنەمایەکی ڕاستی نیە .

[گرێنلاند] بۆ؟

ترامپ ناتوانێت ئامانجەخراپەکانی خۆی بشارێتەوە ، ئەوە بوو هەر لەمیانەی قسەکردنی دەربارەی مادەرە لەدەمی دەرچوو یا بە ئەنقەست بوو وەک پەیامەک بۆ دانمارکیەکان ،گووتی [گرێنلاند]یش بەدەست دەنین،دیارە بەدەستهێنانیش تەنها لەڕێگەی داگیرکردنەوە دەبێت.

خۆ ئەو دوورگەیە ماددەی هەشبەری لێ نیە،ئیدی بۆچی ترامپ دەخوازێت داگیری بکات؟کەواتە لێرەدا مەبەستەکە باشتر ڕووندەبێتەوە کە زۆر دوورە لە مادەی هەشبەر، بەڵکو مەسەلەکە دیسان نەوت و شتی ترە.

ساڵی پار ترامپ دووسەد جار داوای کڕینی ئەو دوورگەیەی کرد،دانمارکیەکان سەرەتا واتەگەشتن کە ترامپ شۆخی دەکات ، بەڵام دەمەک تێگەشتن کە ترامپ بەجدیەتی ئەوجا کەوتنە خۆیان،هەردوو دەسەڵاتی دانمارک و دوورگەکەش گووتیان[وڵاتەکەمان بۆ فرۆشتن نیە].

بەڵام دیارە ترامپ سوورە لەسەر بردنی ئەو دوورگەیە ، بەهەرجۆرێک بێت ،کە من هیوادارم هەرگیز ڕوونەدات.

لەوانەیە بپرسن ئەی بۆچی ترامپ چاوی بڕیوەتە ئەم دوورگەیە؟

ساڵانێک لەمەوبەر پاش کنەوپشکنین دەرکەوت کە نەوتێکی زۆر لە دوورگەکەدا هەیە ، پێدەچێت ئەم هەواڵە گەشتبێتە لای ترەمپ.

هۆکاری دووەم پێگەی ستراتیچی دوورگەکەیە لە ڕووی سیخوڕی و سەربازیەوە.لەدەمی [جەنگی سارد]دا چەندین وێستگەی سیخوری و ڕاداری ئەمریکی و ناتۆ جێگیرکرابوون،مەزنترینیان بنکەی ئەمریکی [توولە]بوو ، دانمارک بۆ ئەم بنکانەکرێی وەردەگرت.

بەڵام پاش نەمانی بلۆکی سۆشیالست و کۆتایی جانگی سارد ئەو بنکانەش پێویستیان نەماو هەڵگیران.

جا ئێستا ترامپ دەیەوێت ئەو بنکە سیخوڕیانە دژبە ڕوسیا دابمەزرێنێتەوە،چونکە ئەو دوو هێزە هەرگیز متمانەیان بەیەکتر نیەو نابێت.

هەڵوێستی حکومەتی دانمارک چیە؟

دانمارک وڵاتەکی گچکەیە تواناکانیان سنووردارە بەتایبەتی لەڕووی سوپاوە،وەک بزانم جگەلە پۆلیس هیچ هێزێکی دانمارک لەسەر ئەو دوورگەیە بوونی نیە.کەواتە بەهیچ جۆرێک شەڕی ئەمریکای پێ ناکرێت، وێڕای ئەمە هەردوو وڵات ئەندامی ناتۆن کەبۆیان نیە دژبەیەک بجەنگن .

سەرۆک وەزیرانی دانمارک[میتە فرەدریکسن] و بەرپرسانی دیکەی حکومەت زۆربەجددی قسەکانی ترەمپ وەردەگرن، شڵەژانیان پێوەدیارە تا ئێستا تەنها هەڵوێستیان نەرمە ڕەخنەیە لەترامپ و داوای وەستانی ئەوجۆرە لێدوانانەدەکەن لێی.

گرۆنلاند بە فاکت

بەر پتر لە هەزارساڵ کە [ڤیکینگەکان] تا ڕادەیەک کۆنترۆڵی دەریاکانیان کردبوو ،بەردەوام بەدووی شوێنی نوێدا دەگەڕان ،جا لە یەکێک لەو گەڕانانەدا دانمارکیە ڤیکینگەکان ئەو دوورگەیان دۆزیەوەو ناویان نا [گرۆن لاند] واتە وڵاتی سەوزایی ،کەوانیە و بەردەوام بەستەڵەکە ،ئیدی لەوساتەوە بوو□ تە بەشێک لەدانمارک.

[گرۆنلاند] گەورەترین دوورگەی جیهانە کە پانتاییەکەی [٢،١]ملیۆن چوارگۆشەیە،لەدانمارکەوە بۆ گەشتن بەو دوورگەیە بەفڕۆکە [٧] کاتژمێر دەخایەنێت.ئیسلاند و کەنەدا نزیکترین دراوڕسێی ئەو دوورگەیەن .دانیشتوانەکەی نێوان [٥٠-٦٠]هەزارکەسە.
جۆرێک لەسەربەخۆییان هەیە و خاوەنی پەرلەمان و ئەحزابن.لەڕووی ئابووریەوە دانمارک بەخێویان دەکات چونکە دوورگەیەکی سپیی پۆشە و خاوەن کەشێکی ساردە،خەڵکەکەی توانای بەرھەم هێنانی دەسکێک کەوەریان نیە.

پانۆرامای چالاکییەکانی یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی هەولێر بۆ ساڵی 2025

یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی هەولێر، کە چالاکترین دەزگای ڕۆشنبیری و کولتوورییە لە کوردستان و سەرجەم عیراقیش، ئەویش بە کار و بەرھەمە جۆراوجۆرەکانی کە هەر هەموویان لە ئاستێکی بەرزی ڕۆشنبیریدا بووین، کۆڕ و سیمینارە ناوازەکانی بە بەردەوامی بوونەتە جێی گفتوگۆ و وتووێژی ئەدەبی و ڕوونا کبیریی هەمەلایەنە،

بۆیە بە بەردەوامییش زۆربەی بیرمەند و نووسەر و ڕۆشنبیران و ئەدەبدۆستان و نووسەر و خوێنەری سەرجەم لایەن و فیکرە جیاوازەکان، لە زۆربەی شارەکانی کوردستانی گەورە و عیراق و دەرەوەی وڵاتیش، بە کار و بەرهەمەکانیان، ڕوویان لەم دەزگا کولتوورییە گەورەیە کردووە و هەمیشە ئەوەیان بە ماڵی ڕاستەقینەی خۆیان زانیوە «ماڵی نووسەران». ئەم لقەی یەکێتیی نووسەرانی کورد، بە توانایەکی یەکجار کەمی ماددی، بەڵام بە بەخشندەیی و دڵسۆزیی سەرۆک و سکرتێری ڕۆشنبیری و دەستەی کارگێڕی، هەمیشە سەربەرزانە و لەبڕاوانە خزمەتی زمان و ئەدەب و فیکر و ڕۆشنبیریی کوردیی بەتایبەتی و ڕۆشنبیریی جیهانیی بە گشتی کردووە، بێ گوێدانە هەوڵی کۆسپ و لەمپەر دانان لە بەردەم ڕێڕەو و کارەکانی. سەرباری ئەوەیش هەمیشە لە کۆڕ و سیمینارەکاندا، نووسەر و بیرمەند و ئەدیبە ناودارەکانی نەتەوەکانی کوردستانیش لە تورکمان و سریان و کلدان و ئاشوور، میواندار کراون و لە خزمەتیاندا بووین، بەرهەمەکانی خۆیان لەم دەزگایە پێشکەش کردووە. هەروەها ئەم لقە لە بابەتی کۆڕ و سیمینارەکانیدا، ئاوڕی لە ئەدەبیاتی گەلانی جیهانیش داوەتەوە. کۆڕ و کۆبوونەوە و سیمینارەکانی ئەم لقە جگە لە ئەدەب کە ئەرکە سەرەکییەکەی خۆیەتی، لە شیعر، چیرۆک، ڕۆمان، ڕەخنەی ئەدەبی، دراما و شانۆنامە، ئەدەبی منداڵان؛ بایەخی زۆریشی بە چالاکییەکانی فیکر و فەلسەفە، بیرەوەریی کەسایەتییەکان، یادکردنەوەی نەمران بە بەرهەمەکانیان، هونەرە جوانەکان بە هەموو جۆرەکانییەوە، کۆمەڵناسی، زمان و زمانناسی، مێژوو، دەروونناسی، گەشتیاری، ئەدەبی فۆلکلۆری، ناساندنی گۆڤاری جۆراوجۆر، هونەری وەرگێڕان و زانستەکان داوە، بێگومان بەرهەمی بیری ئافرەتان و ژنان و گەنجانی کوردستان هەمیشە جێی بایەخی ئێمە بووە و بەردەوام لە چالاکییەکانماندا ئامادەییان هەبووە.

لێرەدا ڕایدەگەیەنین کە سەرجەم ئەو کۆڕ و سیمینارانەی لە ساڵی ڕابردوو 2025، لقی هەولێری یەکێتیی نووسەرانی کورد، بە سەرکەوتوویی بەڕێوەی بردوون، بریتین لە 96 کۆڕ و سیمینار لەو جۆر و لایەنانەی باسمان لێوە کردن. ئەمەیش بۆ یەك ساڵ ژمارەیەکی زۆرە و دەکاتە هەفتانە دوو کۆڕ و سیمینار. وا لە خوارەوەیش وەك بەڵگەنامەیەك سەرجەمیان تۆمار دەکەین.

لقەکەمان هێشتا بە گەرموگوڕیی زیاتریشەوە بەوپەڕی بێلایەنی لە خزمەتی وشە و زمان و ئەدەب و ڕۆشنبیریی کوردی، بەردەوام دەبێت.

داوا لە هەموو ئازیزان و میوانە بەردەوامەکانی لقەکەمان دەکەین

لە پاڵپشتی و دڵسۆزییان زیاتر مکوڕ بن.

1- د. فەرهاد بەرزنجی- لەدایکبوونی عیسای مەسیح لە ڕوانگەی جینی و بۆماوەیییەوە.
2- ئەکرەم خامۆش- کۆڕی شیعری و بڵاوکردنەوەی دیوانی شیعر.
3- سمکۆ محەمەد- بڵاوکردنەوەی کتێبی گوناح و ئیمان.
4- عەبدولقادر سەعید- کۆڕێك لەبارەی ڕۆمانی باستیلی بچووك.
5- سەباح سابیر خۆشناو- مارکسیزم لە تەرازووی ژیری و زانستدا.
6- هیڤا پەناهی- ئەخلاق ب□ پێی فەلسەفەی ئەرستۆ.
7- عەدنان جومعە و سەلوا حوسێن عەلی- فی سماء الادب النسوی الکردی.
8- ئارام بامۆکی- (نامەکانی ئەوین)ی ستیڤان شەمزینی.
9- سەڵاح شێخ شەرەف- دەماری کوردایەتی لە شیعر و هەڵوێستی شێخ ڕەزای تاڵەبانی.
10- حەمەساڵح فەرهادی- بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی هەوری.
11- فایزە سوڵتان- کۆڕی شیعر و بڵاوکردنەوەی دیوانی (لەسەر ئەم زەوییە میوانم).
12- شێرزاد قادر هەینی- بڵاوکردنەوەی کتێبی 100 وشە و 100 وێنە.
13- 55ەمین ساڵیادی دامەزراندنی یەکێتیی نووسەرانی کورد- ڕێزلێنان و یادکردنەوە.
14- محەمەد کەساس- کۆڕی شیعری و بڵاوکردنەوەی دیوانەکەی.
15- عەبدولخالیق یاقووبی- خوێندنەوە بۆ چیڕۆکی گۆران سەمەد (ڕووداوی گێڕانەوە).
16- سیمینارێك لەبارەی زمانی دایك بۆ فەرەیدوون سامان و نەوزاد پۆڵس.
17- حەمە عەباس- بڵاوکردنەوەی بیرەوەریی (وردەگەڵای بەر هەتاو).
18- د. عوسمان یاسین- هزر و هونەر و سۆفیگەری.
19- پەخشان کاکەوەیس- ئاوەزدروستیی ژنان و کاریگەریی لەسەر خێزان و کۆمەڵگە.
20- مەهداوی ئەحمەد داود- بڵاوکردنەوەی کتێبی (مێژووی کۆمەڵناسی و قۆناغەکانی).
21- د. محەمەد خدر مەولوود- ڕێوڕەسمی بڵاوکردنەوەی گ□قاری ئەفراندن.
22- شەفیقی حاجی خدر- ناساندن و بڵاوکردنەوەی کتێبی (ئاوەزنامە).
23- سەباح هورمز- کتێبێك بە زمانی عەرەبی لەبارەی ڕۆمانی کوردی (جبل المراتی).
24- نەجمەدین عەزیز سمایل- بڵاوکردنەوەی بەرگی 12ی (خۆم و

ئەستێرە گەشەکان).
25- عەدنان حەسەن- کۆڕێکی شیعری بە زمانی عەرەبی و پێشکەشکردنی دوو دیوانی شیعری.
26- ناساندنی دوو کتێبی ماڵی ڕۆشنگەریی کەمال سەعدی و ڕێزلێنان لە عەباس عەبدوڵڵا یووسف.
27- سەڵاح جەلال- لێدوان پێشکەشکردنی ڕۆمانی تابووتی پەیمانی خودا.
28- عەبدوڵڵا سلێمان مەشخەڵ- لێدوان و بڵاوکردنەوەی سێ کتێبی تازەی.
29- عەدنان بەرزنجی- ل□ بارەی گەشەی کەسایەتی و ستیگمە.
30- غەفوور مەخمووری- ڕێوڕەسمی بڵاوکردنەوەی نۆ کتێبی تازە چاپکراوی.
31- ئامانج غازی- گوێزانەوە و وەرگرتن و دزینەکانی میلۆدیی گۆرانی ل□ نێو گەلاندا.
32- د. ئیسماعیل شەمس- بووژانەوەی کورد لە سەدەکانی چوارەم و پێنجەمی کۆچی دا.
33- جەلال دەباغ- بڵاوکردنەوە و لێدوان ل□ بارەی حەوت کتێبی تازە چاپکراوی.
34- ڕێوڕەسمی بڵاوکردنەوە و لێدوان ل□ گ□قاری (دنیای چیڕۆك)ی ماڵی ڕۆشنگەریی کەمال سەعدی.
35- محەمەد ساڵح پێندرۆیی- بۆچی منداڵ درۆ دەکات؟
36- هاوکار عەبدوڵڵا- سەلام ناوخۆش قەڵەمێك بە باڵای منارەوە.
37- با هۆز مستەفا- ناساندن و بڵاوکردنەوەی (شەڕی ناو کتێبخانەکەم).
38- شیرین کافی- کۆڕی شیعر خوێندنەوە.
39- زیاد ڕەشاد قادر- بڵاوکردنەوەی کتێبی (نامەی ئەدەبی).
40- یاسین رابیعە- بڵاوکردنەوە و ناساندنی (سەختییەکانی منداڵیم).
41- د. کەمال بێوار- کۆڕی شیعری و پێشکەشکردنی دیوانی شیعری.
42- فوئاد کەریمی- دەموچاوی داگیرکەر، دەموچاوی داگیرکراو- نووسینی: سارتەر.
43- فەتحی مەلا عەلی مودەریس- بڵاوکردنەوەی کتێبی (براسۆز) ل□ بارەی ڕوونەسەکان.
44- ئاوات مەلا ڕەسوول- خوێندنەوە و ناساندنی ن□قل□تی (یاسەمین).
45- ڕێوڕەسمی بڵاوکردنەوەی گ□قاری (دەنگارە).
46- سەعید مەموزینی- بیری چەپ لە کوردستان.
47- عەباس عەبدوڵڵا یووسف و سمکۆ محەمەد- کتێبی جیاوازییەکان.

48- ئازاد مەولوود- وەرگێڕانی شیعری جیهانی (ترۆپكی سروودەكان).
49- د. ئەحمەد شەریف- باسێك ل□ بارەی ڕەوانشاد جەوهەر غەمگین.
50- بەهرە موفتی- كۆڕی شیعری و پێشكەشكردنی دیوانی شیعری.
51- سالار كۆیی- مێژووی دێرینی كۆیە.
52- سەلام عومەر- كۆڕی شیعری و پێشكەشكردنی دیوانی (دەڕژێمە منداڵیمەوە).
53- ئێوارە كۆڕێكی شیعر و مۆسیقا بۆ شاعیرغەریب پشدەری.
54- د. نەجم ئەڵوەنی- باسێك لە ڕۆمانی (تارمایی و مێروولە سوورەكانی دایكم).
55- ڕێوڕەسمی بڵاوكردنەوەی گۆڤاری فۆلكلۆریی (ماڵی ڕەسەن).
56- نەسرین تەنیا- ڕاكشان لەپاڵ ئاگردا- بەسەرهات و چیڕۆكی ڕاستەقینە.
57- ڕێباز ئارام عەبدولڕەحمان- لەگەڵ ڕەگەزی بەرانبەر.
58- جوان عوسمان- كۆڕی شیعری و پێشكەشكردنی دیوانی شیعری.
59- نادر ڕۆستی- گەڕان بەناو شارستانییەتێكی ون لە كوردستان.
60- شوعەیب میرزایی_ ئێوارە كۆڕی شیعری.
61- نزار حنا الدیرانی- الوزن الشعری والحاقات المفقودە من سومر الی السریان، العرب، العبری، الكردی.
62- ئەحمەد گلی- بێدەنگی- بڵاوكردنەوەی كتێبێك لەمبارەیەوە.
63- ئیلیان جافەر كوردی- یەزدانییەت- بڵاوكردنەوەی كتێبێك لەمبارەیەوە.
64- نەجمەدین عەزیز سمایل- بڵاوكردنەوەی بەرگی 13 (خۆم و ئەستێرە گەشەكان).
65- ڕزگار ئەژی گۆران- كۆڕی شیعری و بڵاوكردنەوەی كۆمەڵە شیعری چاپكراوی.
66- ئازاد حەسەن گەناوی- گەنجینە- بڵاوكردنەوەی ك□ بەرهم□م.
67- ڕێكار ئەحمەد- زمانی پێوەر وەك پێداویستیی قۆناغەكە.
68- هەدیە عەلی عابد فەتاح- سیاوچەمانە و بونیادی كۆمەڵایی□تیی هەورامان.
69- فایزە سوڵتان- ڕێوڕەسمی بڵاوكردنەوە كتێبی (ئازابە و شیعر بنووسە)
70- ڤیان مەحموود زامدار- كۆڕی شیعری و پێشكەشكردنی كۆمەڵە شیعری خۆی.
71- هەورامان عەلی تۆفیق- ڕێوڕەسمی بڵاوكردنەوەی دوو كتێبی تازە چاپكراو.
72- نەسرین عەباس ئیبراهیم- ئێوارە كۆڕی شیعری و ناساندنی دیوانێكی تازەی.

73- شێخ جەناب ڕەمزی- جەرگە گیان- نووسین و بابەتی کۆمەڵایەتی.
74- یووسف ڕەشید دەلۆیی- مێژووی شێوە جیاوازەکانی نووسین لە زمانی کوردیدا.
75- ئاشنا عومەر حەمە- ڕەهەندەکانی گۆڕانی چێژی ئیستاتیکی لە گۆرانیی کوردیدا.
76- ئەمیر شیت چەڵەبی- ڕووناکی یەکەم گۆڤاری شاری هەولێر.
77- عەلی عوسمان یاقووب- ڕۆمان و ئاڵنگارییەکانی بەردەم ڕۆمانی مێژوویی.
78- یادێکی شاعیری ڕەوانشاد سەعدوڵڵا پەرێش.
79- ئەحمەدی مەلا- شێخ ڕەزای تاڵەبانی، ڕوانینم لە درزی قاپییەوە.
80- سەباح ڕەنجدەر- ئێوارە کۆڕی شیعر خوێندنەوە.
81- مودریك ژاڵی- کۆڕی شیعری و پێشکەشکردنی دیوانی شیعری.
82- محەمەد تەها حوسەین و سمکۆ محەمەد- بڵاوکردنەوەی کتێبی جیاوازییەکان.
83- نەسرەدین مەحموود ئەحمەد- بەرپرسیارێتیی مەدەنیی بەڕێوەبەری بارکردن و گواستنەوە.
84- دڵشاد کاوانی- بڵاوکردنەوەی سێ کتێبی تازە چاپکراوی خۆی.
85- سەباح پیرباڵ قەساب- کۆڕی شیعری و بڵاوکردنەوەی دیوانی تازە چاپکراوی.
86- باڵەوەز ئەلبەرت عیسا- موزیك پەیامی خۆشەویستی، موزیکی کوردی بە ئامێری عوود.
87- شەرکە کرمانج- دیزاین و شارسازی و ژێرخان و پرسی نەتەوە و نیشتمانسازی.
88- سارا پەنایی- کۆڕی شیعری و بڵاوکردنەوەی دیوانی تازە چاپکراوی.
89- چاپووك سەید عومەر- سەمای مەرگ- بەسەرهاتی ڕاستەقینەی پێشمەرگایەتی.
90- داستان بەرزان- کۆڕی شیعری و بڵاوکردنەوەی کتێبی (قاوەی سووتاو).
91- جەمشید حەیدەری- سەردەمی نوێ و ڕۆژنامەگەریی کوردی.
92- دانا سەڵاحەدین شەریف- تەکنیکە زانستییەکانی هونەری سیرامیك.
93- ئازا حەسیب قەرەداخی- کۆڕی شیعر و مۆسیقا و بڵاوکردنەوەی دیوانی شیعری.
94- قەهار شێخانی- کۆڕی شیعر و مۆسیقا و بڵاوکردنەوەی کۆمەڵە شیعر.
95- ئازاد هیدایەت دەلۆ- ناساندن و بڵاوکردنەوەی ڕۆمانی (سەنگین).

96- دڵشاد تاقانە- بڵاوکردنەوەی کۆمەڵە شیعری (شیعردوێ).
یەکێتیی نووسەرانی کورد- لقی هەولێر

1-1-2026